

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j.: 014.617/86-ZPO

Příloha III

~~T A J N Ě~~

výtisk č. : 31

Počet listů: 10

V y s t o u p e n í
ministra zahraničních věcí ČSSR s. B. CHŇOUPKA
Bukurešť, 14. října 1986

Vážený soudruhu předsedo,

vážení soudruzí,

především bych chtěl vyjádřit upřímné poděkování našim rumunským přátelům za dobrou přípravu tohoto zasedání. Jsem potěšen, že po našem nedávném setkání v New Yorku se nyní opět scházíme zde, v Bukurešti.

Dovolte, abych i já přivítal v našem středu soudruha ministra Ioana Totu.

Dnešní jednání probíhá bezprostředně po významné schůzce soudruha Gorbačova s prezidentem Reaganem. Joště jednou bych chtěl srdečně poděkovat Eduardu Amvrosijeviči za obsažnou, operativní informaci o setkání v Rejkjavíku, o jeho výsledcích, kterou předal našim vedoucím a nám, když přijel do Bukurešti doslova jako z lodi na ples. Vysoce si vážíme této skutečnosti.

U nás v Československu, jako všude ve světě, je Rejkjavík samozřejmě středem pozornosti všeho našeho lidu

a vedení. Vyjadřujeme pevnou a plnou podporu stanovisku SSSR. Je zdůrazňován osobní přínos Michaila Sergejeviče Gorbačova pro věc ochrany zájmů socialistických zemí.

Předběžně - bez nároků na závěrečnou hlubokou analýzu - se touto schůzkou včera ráno zabývalo rovněž kolegium ministra zahraničních věcí. V průběhu projednávání byl vyjádřen názor, že komplex velkých a dalekosáhlých iniciativ vytvořil novou situaci na všech fórech jednajících o omezení horečného zbrojení. Bylo zdůrazněno, že přijetí těchto návrhů by umožnilo dosáhnout v nejkratší době zásadního zlomu v mezinárodní situaci, odstranit hrozbu jaderné války a dát se cestou vytváření míru bez jaderných zbraní.

Bylo konstatováno, že setkání v Rejkjavíku je velkým krokem vpřed v procesu sbližování stanovisek stran ke klíčovým otázkám míru a bezpečnosti. Bylo upozorněno na to, že jeho výsledky nepochybně ovlivní prezidenta Reagana, Kongres a veřejné mínění USA. Bylo konstatováno, že upevní stanoviska realisticky orientovaných představitelů na Západě, především v západní Evropě, ale i v Asii. A v neposlední řadě se mluvilo o tom, že poté, co se s pravdou o stanovisku Sovětského svazu seznámil prostřednictvím televize celý svět, je nepochybně možné očekávat silnou aktivizaci obránců míru a rostoucí podporu ze strany rozvojových zemí.

Bylo rovněž řečeno, že kdyby americká administrativa využila času a zkorigovala svůj nerealistický postoj v otázkách útočných kosmických zbraní, vedlo by to k dosažení konkrétních výsledků na schůzce na nejvyšší úrovni.

Nakonec jsme došli k závěru, že je nyní třeba rozvinout ve všech směrech, na všech úrovních širokou ofenzívu s tím, aby se využilo toho, že schůzka v Rejkjavíku byla blízka dohodě, a při široké diplomatické aktivitě na všech fórech, na všech úrovních, ve všech dvoustranných kontaktech v Evropě a Asii, v kapitalistických a rozvojo-

vých zemích napomáhat tomu, aby tato blízkost k dohodě byla změněna na konkrétní dohody. Z naší strany jsme připraveni příslušným způsobem přispět k tomuto procesu.

Soudruzi,

situace, ve které se scházíme v Bukurešti, je plná protikladů odrážejících poměr sil v dnešním světě. Na jedné straně se rozvíjí politický dialog. Jednání o odzbrojení dostávají podstatné, nové impulsy. Jsme svědky nových, svěžích, pružných, nazaujatých přístupů v ofenzivní politice socialistických zemí odrážejících nové myšlení při řešení neodkladných problémů současného světa. Podrobně o tom hovořil s. Ševardnadze, s jehož vystoupením plně souhlasíme. Na druhé straně se mobilizují militaristické síly, které chtějí zmařit možnost dosažení dohod, které se rýsovalo.

Mezi aktiva řadíme i všeobecnou rozpravu na probíhajícím zasedání Valného shromáždění OSN. Výrazněji než kdykoliv předtím poukázala na nebezpečnost zbrojení. Můžeme s uspokojením konstatovat, že se v ní konstruktivně odrazila celá řada našich společných iniciativ. Zaznamenali jsme, že oproti předcházejícím rokům bylo ve většině projevů méně propagandistické rétoriky, bez ostrů osočování. Za charakteristické považujeme, že roste počet států, které začínají přecházet od pouhého konstatování stěžejních problémů, před kterými lidstvo stojí, ke konkrétním návrhům na jejich řešení.

Řekl bych také, že po další době zazněl z tribuny výrazný evropský tón. Genscher - tentokrát to již nebyla americká stanoviska přeložená do němčiny. Pozitivní vliv měly i dobré výsledky stockholmské konference, a také mimořádného zasedání MAEK. V rozhovorech uskutečněných v průběhu zasedání převládala tendence k politickému dialogu a ke spolupráci mezi státy. Svět, jak se zdá, je unaven konfrontací. Navíc si uvědomuje její nebezpečnost a škodlivost. Proto volá po snížení napětí.

Pokud jde o Reaganův projev, ani četní západní partneři se netajili, že mnohé z jeho obsahu nepodporují.

Všechny tyto zárodky pozitivních tendencí potvrzují aktuálnost našeho prvního společného návrhu na vybudování komplexního systému míru a mezinárodní bezpečnosti. Právě v něm se odrážejí závěry ze zasedání Politického poradního výboru v Budapešti, tohoto naplňování mírového programu XXVII. sjezdu KSSS v praxi, se kterými se naše bratrské strany plně ztotožnily a iniciativně jej napomáhají rozvíjet.

Možno říci, že náš návrh se setkal se zájmem, byla a je mu věnována odpovídající pozornost. Naděje dává skutečnost, že se nenašel nikdo, kdo by ve všeobecné rozpravě vystoupil proti. Ale kromě toho i to, že řada států jej přímo podpořila, že pro jeho jednotlivé důležité prvky se vyslovilo mnoho členů OSN, je třeba také mít na zřeteli že mnoho zemí nezaujalo svoje stanovisko.

Během dvoustranných setkání a konzultací jsme si samozřejmě vyměnili názory na naši iniciativu. Bylo nám kladeno hodně otázek. Zvláště otázek, jaká je spojitost mezi Chartou OSN a naším návrhem. Jaké jsou naše představy o vytvoření mezinárodně právních a jiných záruk a naše připravenost k nim, co považujeme za klíčovou otázku z hlediska její realizace atd. To vše se mimochodem projevilo i v průběhu konzultací v Kolumbii, Venezuele a Ekvádoru.

Vzhledem k obrovské práci, která nás do příštího zasedání VS OSN čeká, kdy chceme, aby náš návrh zde byl přijat na nejvyšší úrovni, by bylo ožitekčné být neustále v kontaktu, radit se o naší argumentaci a pružně reagovat na konstruktivní prvky. To vše s cílem získat podporu členských zemí OSN pro jeho přijetí a postupnou realizaci. Tím spíše, že jsme si vědomi, že odpárci našich společných iniciativ jistě vyvinou velké úsilí, aby ji neutralizovali nebo dokonce využili jednostranně ve svůj prospěch.

Soudruzí,

dovolte nyní několik slov ke stockholmské konferenci: Potvrdila, že ani zde pohyb vpřed není možný bez nezbytných, vzájemně výhodných kompromisů. Tento realismus umožnil přijetí dokumentu, jenž plně odpovídá našim strategickým zájmům - vybudovat v Evropě pevný základ budoucího komplexního systému mezinárodní bezpečnosti. V něm vidíme impuls k ozdravení situace na kontinentě.

Ten se jistě příznivě promítne i na vídeňské následné schůzce, kde se již za 3 týdny opět sejdem. Půjdeme na ni vyzbrojeni objemným zavazadlem pádných argumentů a dalekosáhlých návrhů ve všech oblastech závěrečného aktu. Mohou být přitažlivé i pro nesocialistické země. Přispěly k tomu i dvě koordinační porady, které se vší odpovědností připravili naši polští přátelé. Budeme intenzivně pracovat na tom, aby schůzka byla rázným krokem kupředu v celoevropském procesu. Přitom jsme si vědomi toho, že nepůjde o snadná jednání, nýbrž o tvrdý politicko-diplomatický boj.

Velké úsilí bude třeba vyvinout zejména při prosazování budapeštské výzvy. Zdlouhavé přípravy pozic zemí NATO a jejich první, velmi opatrné reakce na naše návrhy ukazují, že rozšíření mandátu pro druhou etapu stockholmské konference nebude ani zdaleka pouhou redakční záležitostí. To potvrdily minulý týden i konzultace ve Washingtonu o otázkách odzbrojení. Žádný z odpovědných představitelů Stádu či Pentagonu se nevyjádřil pro to, aby vídeňská následná schůzka dala souhlas k odzbrojovací fázi konference. Vlastnímu odzbrojení by podle nich mělo předcházet praktické prověření dohodnutých opatření k posílení důvěry a bezpečnosti. A to si - podle Američanů - vyžádá určitý čas. Zdůrazňovali, že ve vojenských otázkách bude možné pokročit vpřed v závislosti na pokroku v oblasti humanitárních a lidských práv. Vůbec nepřipouštějí rozšíření opatření přijatých ve Stockholmu na území USA. Pokud jde o neutrální

a nezúčastněné země, jejich reakce je v celku pozitivní. Jistou zainteresovanost projeví také někteří činitelé zemí NATO.

Kromě priorit ve vojenském uvolňování a odzbrojení chceme aktivněji a ofenzivněji vystupovat i v dalších směrech. Využívat značný potenciál helsinského procesu i v ekonomické oblasti. Jak svědčí naše poznatky, podobně uvažují i neutrálové a mnohé země EHS. Renesance celoevropských struktur ekonomické spolupráce se jeví nanejvýš naléhavá, zvláště v souvislosti s destruktivními dopady americké politiky embarg a sankcí.

Přáli bychom si, aby příspěvkem k tomuto úsilí se stala i československá iniciativa na svolání ekonomického fóra. O jeho přípravě jsem informoval výbor ministrů již ve Varšavě. Propracování tohoto návrhu, jehož spoluautory se stávají i MLR, NDR a PLR, pokračuje. Uvítali jsme podnětné myšlenky všech bratrských zemí.

Uskutečnili jsme konzultace s většinou zemí NEU. Domníváme se, že lze počítat s jejich aktivní podporou. Například Malta navrhla spoluautorství. Rovněž konzultované země NATO /NSR, Dánsko, Francie, Belgie, Norsko/ iniciativa označily za zajímavou a realistickou. V případě přijetí celkové myšlenky se budou snažit uplatnit i své vlastní zájmy, například v oblasti ekonomické informace, zlepšování podmínek pro kontakty obchodních a ekonomických organizací.

Náplň ekonomického fóra zaměřujeme jednoznačně na pozitivní směry rozvoje ekonomické spolupráce. V hlavních oblastech /obchod, průmyslová kooperace, nové zdroje energie, doprava a technologie/ nyní specifikujeme úseky, na které by mělo položit důraz. Domníváme se, že takto připravený návrh by se mohl setkat s příznivým ohlasem a podporou většiny neutrálních zemí i části zemí EHS. Již nyní některé z nich označují tuto iniciativu jako realistickou a užitečnou. Jak ale víme, USA a také Švýcarsko se zatím stavějí

k dalším podobným akcím po vídeňské následné schůzce spíše záporně. Tyto pozice však mohou doznat v jejím průběhu vývoj. Určitý signál v tomto ohledu jsme zaregistrovali i při konzultacích s americkými představiteli minulý týden v Praze.

A nyní stručně k otázkám lidských práv a třetího koše: Naše země mají všechny předpoklady i zde vystupovat aktivně a ofenzivně. V tom máme dobré zkušenosti i z bernské expertní schůzky. Přednosti socialismu jsou přece nesporné. Je jen potřebné je ukázat v patřičném světle. A umět je s hlubší argumentační propracovaností a profesionální obratností podat veřejnému mínění. Pozornost bude třeba proto věnovat i našemu účinnějšímu propagačnímu působení i s ohledem na očekávaný tlak Západu při zasedáních za účasti veřejnosti.

K vídeňským jednáním o snížení ozbrojených sil a výzbroje: V našich kontaktech s představiteli zemí NATO jsou cítit obavy z toho, že socialistické státy údajně k tomuto fóru zaujímají negativní stanovisko. A proto Západ zdůrazňuje zájem na jeho pokračování. V této souvislosti bych vás chtěl informovat, že se na nás nedávno obrátila Belgie s návrhem společně zorganizovat zvláštní setkání ministrů zahraničních věcí zemí - přímých účastníků SOSV v průběhu zahajovacího týdne vídeňské následné schůzky. Z celé řady důvodů nebylo zatím přikročeno k jeho realizaci. Z mého jednání s Tindemansenem v New Yorku vyplynulo, že toto uvažované setkání by bylo možno ve Vídni uskutečnit později. A to mimo jiné i proto, že bude již známo stanovisko NATO k problematice snížení ozbrojených sil a konvenční výzbroje v Evropě.

Několik slov o našich vztazích s ČLR. Jejich tendence je vzestupná. Příznivě se rozvíjí dialog po linii členů vlády. Čínští partneři projevují zájem o náš podíl na rekonstrukci, modernizaci a další výstavbě čínského průmyslu.

V průběhu nedávného setkání v New Yorku nás ministr Wu informoval, že jeho země přistupuje velmi usilovně k odzbrojení a k řešení ohnisek konfliktů a napětí. Dokumentoval to konečně i svým vystoupením ve všeobecné rozpravě i předložením návrhů na odzbrojení v 1. výboru. Potvrdil závažnost návrhů přednesených soudruhem Gorbačovem ve Vladivostoku. Dohodli jsme se na vzájemné výměně návštěv ministrů zahraničních věcí. Měla by předcházet kontaktům na nejvyšší úrovni.

Stručně k problematice hnutí nezúčastněných zemí. V Harare jsme zaznamenali posun v postojích. Sněhuji od převážně pasivního, tichého souhlasu k otevřenější podpoře našich společných mírových iniciativ. Za důležité považujeme zejména to, že na takové vysoké úrovni byl konkrétně označen viník horečného zbrojení; že byla vyjádřena podpora sovětskému jednostrannému moratoriu; že dále vzrůstají předpoklady pro zesílení podpory z jejich strany našim mírovým iniciativám i vzájemné součinnosti při řešení klíčových problémů současnosti. Zdůrazňuje to ještě více potřebu aktivně pracovat s těmito zeměmi, zvláště s africkými. Velmi dobrým dojmem na nás zapůsobil Rádžív Gándhí v průběhu své krátké návštěvy v Praze letos v srpnu.

Soudruzí,

vysoké nároky, které na nás kladou bezprecedentní dynamika mezinárodního vývoje, nás nutí ještě důsledněji pokračovat v nastoupeném kursu výměny vzájemných zkušeností a informací. Zejména to platí o našem pravidelném, systematickém, věcném a operativním styku na všech úrovních. S uspokojením mohu konstatovat, že jeho intenzita se neustále prohlubuje a nabývá nových pružných forem. Oceňujeme otevřenou výměnu názorů, otevřenou výměnu zkušeností, k níž dochází prakticky na všech stupních v rámci těsné koordinace společných zahraničně-politických kroků. Ceníme si dynamismu našich vztahů v praxi, ceníme si snah zlepšit

mechanismus a metody konzultací společně vypracované zahraniční politiky socialismu, jak zdůraznil Michail Sergejevič Gorbačov v interview pro Rudé právo. Přičemž mám na mysli setkání ministrů, setkání, kdy nám informoval soudruh E. A. Ševardnadze. Mám na mysli již osvědčená setkání náměstků ministrů zahraničních věcí a dalších představitelů našich rezortů k aktuálním otázkám. Mám na mysli setkání s vedoucím sovětské delegace na ženevských jednáních. Všechny tyto a další cenné poznatky a zkušenosti z uplatňování nových forem naší spolupráce operativně využíváme v každodenní práci. Oceňujeme obšírnou výměnu názorů a podrobné posouzení konkrétních otázek, k němuž dochází na expertní úrovni v souladu s rozhodnutím orgánů Varšavské smlouvy.

Pokud jde o pracovní skupinu expertů pro vytvoření skupiny pro aktuální vzájemnou informaci, která dvakrát zasedala v Praze, její úkol byl až na jednu, před několika minutami diskutovanou otázku, splněn. Návrh, který tato skupina vypracovala, jste všichni obdrželi. Berouce v úvahu nové názory na některé body na tomto zasedání vypracovaného dokumentu, navrhneme prodloužit mandát práce této skupiny do příštího zasedání výboru ministrů.

V průběhu zasedání náměstků ministrů byly také posouzeny otázky organizace setkání k aktuálním otázkám mezinárodní situace. V této souvislosti chci říci, že v případě všeobecného souhlasu je Československo připraveno organizovat v Praze setkání k otázkám vídeňských jednání o snížení ozbrojených sil a výzbroje v Evropě.

Chtl bych rovněž zdůraznit, že Československo věnuje velkou pozornost přípravě nadcházejícího setkání na nejvyšší úrovni k posouzení otázek spojených s realizací ekonomických dokumentů přijatých v posledních letech.

Jsem pevně přesvědčen, že jeho výsledky budou mít pozitivní vliv na naši společnou zahraničně-politickou aktivitu.

Závěrem bych chtěl ocenit výsledky práce zvláštních představitelů a našich náměstků, kteří připravili návrh komuniké a protokolu tohoto zasedání. S jejich textem souhlasíme.

Děkuji za pozornost.